

Осинчук Наталія, студентка групи ГРС-11

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ФАКТОРУ НА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Релігія може виступати в ролі консолідуючого джерела різних політичних сил, особливо там, де зберігається традиційний життєвий уклад населення. У той же час за наявності певних умов вона може сприяти протистоянню, проявам гострих конфліктів релігійного забарвлення, негативно впливати на різні сторони суспільного життя, а релігійні організації виступати як важливі суб'єкти опозиції влади.

Мета дослідження - вивчення специфіки взаємовідносин релігії та суспільства, впливу релігійного фактору на становлення громадянського суспільства. **Об'єкт дослідження** - громадянське суспільство та його інститути в процесі становлення та розвитку. **Предмет дослідження** - релігійний фактор, його роль та специфіка в демократичних перетвореннях сучасного суспільства. **Завдання дослідження:** охарактеризувати вплив релігійного фактору на різні сторони суспільного життя; проаналізувати місце і роль релігії та церкви в процесі формування громадянського суспільства; розкрити специфічні особливості правового регулювання релігійних процесів в умовах демократизації суспільних відносин. Починаючи з давніх часів і до сьогодні, багато мислителів постійно приділяли увагу аналізу ролі релігії, осмислювали її місце в суспільстві, розглядали проблеми держави та громадянського суспільства (Платон, Арістотель, Августин Блажений, Фома Аквінський та інші). Значний внесок у дослідження місця і ролі релігії та релігійних організацій в житті суспільства на різних етапах його розвитку зробили українські мислителі, суспільні діячі, зокрема М. Грушевський, Д. Дорошенко, М. Драгоманов, М. Костомаров, В. Липинський, М. Міхновський, І. Франко. В їх творчості значна увага приділяється проблемам надання кожній людині реальних громадянських та політичних свобод, підкреслюється важлива роль релігії в вдосконаленні суспільного життя, будівництві національної держави. Після розпаду СРСР та проголошення незалежності України був прийнятий Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" (1991 р.) [4]. В роботах вітчизняних учених значна увага стала приділятися з'ясуванню специфічної ролі релігійного фактору у соціально-політичному житті української держави, процесам демократизації та розвитку громадянського суспільства. Історія багатьох держав включає взаємини світської і церковної влади, держави і релігійних організацій. Останнім часом вплив церкви, релігійних норм і цінностей на життя суспільства в постсоціалістичних державах помітно збільшився. Це пояснюється певною мірою істотною зміною умов життєдіяльності і підходом до релігії як до найважливішої інтегруючої сили і фактору духовноморального відродження народів. Видатний російський філософ В. А. Ільїн (1883-1954) так визначав співвідношення держави і церкви: «Церква і держава взаємно сторонні - по встановленню, за духом, по гідності, за метою і за способом дії. Держава, що намагається привласнити собі силу і гідність церкви, творить блюзнірство, гріх і вульгарність. Церква, яка намагається привласнити собі владу і меч держави, втрачає свою гідність і зраджує своєму призначенню... Церква не повинна брати меча - ні для насадження віри, ні для страти єретика або лиходія, ні для війни... У цьому сенсі церква «аполітична», завдання політики не є її завдання, засоби політики на суть її кошти; ранг політики не є її ранг» [3]. Дослідження проводили за допомогою кількох методів, які допомагають зрозуміти яким чином релігія впливала і впливає на формування громадянського суспільства. Важливим методом, який дозволяє краще це зрозуміти є метод конкретно-історичного аналізу. Багатий досвід минулих століть дозволяє оцінити сутність проблем стосовно місця і ролі релігії в суспільному житті, а також виявити специфіку релігійних конфесій у процесі їх історичної еволюції. Цей метод є також важливим інструментом прогнозування впливу релігії на розвиток суспільства в майбутньому. Порівняльний метод дозволив з'ясувати типові явища та процеси, надав можливість уявити роль релігії в різні

історичні епохи, співставити релігійні системи, моделі державно-церковних відносин різних країн світу. Цей метод дозволив виявити загальні та специфічні особливості впливу релігійного фактору на соціально-політичні перетворення. Порівняння положення віруючих та релігійних організацій в різних країнах надало можливість краще уявити ті суттєві зміни, які відбулися на пострадянському просторі у відносинах між релігією та суспільством, зафіксувати особливості розвитку суспільно-політичного життя в кінці ХХ - початку ХХІ ст. Релігійний фактор грає специфічну роль у суспільно-політичному та духовному житті. „Громадянське суспільство - держава - релігійні організації” - ці суспільні сили мають свою особливу природу, об'єктивно пов'язані один з другим, повсякденно взаємодіють і відображають принципово різні сфери людського буття. Громадянське суспільство неможливо створити штучно. Воно з'являється тільки за умов існування компромісу, світоглядного плюралізму, ринкових відносин, здійснення прав та свобод громадян. У кінці ХХ - початку ХХІ ст. зафіксована поява глобального громадянського суспільства, яке є своєрідним реагуванням на процеси глобалізації. Виділені різні фактори сучасного глобального громадянського суспільства - міжнародні суспільні організації, соціальні рухи, окремі групи активістів, які виробляють свою стратегію по відношенню до глобалізації.

Висновки: В умовах становлення громадянського суспільства створюється принципово нова система ціннісних орієнтирів, у центрі якої знаходиться потреба в реалізації політичних та громадянських свобод, серед яких важливе місце займає свобода совісті. Саме вона сприяє нормалізації морально-етичного клімату соціуму, зміцненню соціально-політичної стабільності суспільства та виступає важливим інструментом у боротьбі з сепаратизмом і проявами політичного та релігійного екстремізму. Важливою передумовою формування громадянського суспільства є взаємодія людей незалежно від їх віросповідання та конфесійної належності.

Література

1. Байрак М.В. Конституційно-правові засади церковної політики в Україні : [навчальний посібник] / М.В. Байрак. - Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2003. - 52 с.
2. Конституція України
3. Петрова Л.Н. Роль релігійного фактора в становленні громадянського суспільства // Государственная власть и политическое участие: Материалы международной научной конференции. - Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2003. - С. 129-132
4. Миронов А. Бабинов Ю. Основы религиоведения: рабочая книга преподавателя и студента. *Електронний ресурс* .- *Режим доступу:* <http://www.gumer.info/bogoslov/Buks/Relig/mir/index.php>
5. Гончарук Т.В., Шумка М.Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст/Тетяна Вікторіна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка//Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28-29 травня 2012 року, Львів) /Редколегія. Відп. секретар З.В.Скрипник. – Львів, 2012. – 617 с.. – С.372-382.
6. Гончарук Т.В. Проблеми людини та української духовності у філософії О.Кульчинського/Т.В.Гончарук //Вісник Житомирського державного університету Імені Івана Франка. – 2005. - Вип. 20. – С.21-24.
7. Гончарук Т. Персоналістська філософія та її різновиди/Т.Гончарук//Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.І.Гнатюка. Сер. Філософія. – 2005. - №13. – С.26-30.
8. Гончарук-Чолач Т.Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення/Тетяна Гончарук -Чолач//Психологія і суспільство. – 2010. - №4. – С72-81.